

Nyckel till barnens Ateneum

Guide för föräldrar och lärare

KONSTMUSEET ATENEUM

Nyckel till barnens Ateneum

Guide för föräldrar och lärare

Det här är en guide för barnen och deras vuxna följeslagare. Vi har valt ut vissa av de mest omtyckta konstverken på Ateneum. Varje verk beskrivs i en kort introduktion som hjälper de vuxna att berätta närmare om det. Utom fakta om verken och upphovsmännen finns också en rad frågor som aktiverar och stöder barnen att själva fördjupa sig i konsten.

Det finns mycket att se på Ateneum, men det lönar sig inte att studera allt på samma gång. Lämplig tid för turen är 45 minuter. Bäst är det att välja ut 4-5 verk och bekanta sig ingående med dem.

Före turen är det bra att påminna barnen om reglerna på museet. Verken är omätligt värdefulla och får inte vidröras. Bara att snudda vid dem är absolut för mycket. I det stora salarna ekar det och minsta oväsen framkallar hårt buller. Ofta finns det många guidegrupper samtidigt i museet. Välj gärna ett verk som inte är alltför nära en annan grupp. Hos Ateneums information kan du checka dagens guidningsläge.

Guidens texter är gjorda för att hjälpa den vuxna och kan användas som introduktion i museets verk. De består av kortare faktasnittar och frågor. Dryfta dem tillsammans. Ni får gärna sätta er på golvet och studera konstverken i lugn och ro.

Texterna bygger på våra egna barn- och skolelevsguidningar på Konstmuseet Ateneum. Vi erbjuder er vår mångåriga guidningserfarenhet till hjälp och önskar er ett upplysande, lärorikt och framför allt roligt museibesök!

Selina Finne (SF)

Emmi Jäkkö (EJ)

Närmare besked om guidningarna får du hos Ateneums guidebokning tfn 09-17336275

Akseli Gallen-Kallela: Första undervisningen

1887, 115,5 x 98 cm

Konstnären Akseli Gallen-Kallela var stadsbo. Han föddes i Björneborg och hans familj var förmögen och bildad. Gallen-Kallela trivdes i alla fall också med vanliga människor på landet. Han reste omkring i Finland och skildrade de här människornas liv. Mången gång bodde han också hos dem som han avbildade, ofta i anspråkslösa förhållanden.

Den här bilden målade han i Eskola torp i Keuru i Mellersta Finland.

VAD GÖR MÄNSKORNA I DEN HÄR BILDEN? VAD ÄR DET MANNEN HAR I HANDEN?

Mannen har en nätnål i handen. Han knyter ett fisknät. På bänken brevid flickans ben ligger färdiga nät.

Flickan har böjt sig över sin bok för att läsa.

KONSTNÄREN KALLADE SIN MÅLNING FÖRSTA UNDERVISNINGEN, VAD KAN DET BETYDA?

För hundra år sedan gick alla barn inte i skola, än mindre i dagis. Många vuxna kunde inte läsa. Flickan i målningen gick inte heller i skola. Hon hade ändå tur, för hennes farfar kunde läsa och lärde ut läsekonsten till sina barnbarn. Ibland hände det att ett läskunnigt barn lärde sina föräldrar. Tänk om det i stället är flickan som lär sin farfar läsa.

De här människorna är vanliga landsbor som levde för mer än hundra år sedan. På den tiden gjorde man på landet nästan allt själv från början till slut. Huset, och alla föremål i hemmet, bänkarna,

bordet och kärlen är gjorda för hand av trä. Under flickans bänk finns en yxa som man kan fälla träd med. Fisknäten knöts för hand, likaså vävde man själv tyg och sydde kläder.

Det finns inga elektriska lampor i stugan. När den här bilden målades hade inga hem elektricitet.

VAR FICK MÄNSKORNA LJUS? VARIFRÅN KOMMER LJUSET I DEN HÄR BILDEN?

Flickan läser vid fönstret. Genom fönstret syns snötyngda träd. Det är mitt i vintern. Snart blir det mörkt igen. Mannen och flickan får ljus av dagsljuset och av elden i den öppna spisen. Dess röda flammor lyser upp stugan när mörkret faller. Elden sprider också en behaglig värme.

Före ellampans tid lyste människorna också upp sina hem med stearinljus. På landet brände man pärtor - långa och tjocka träspånor som brann bra.

Här har konstnären Gallen-Kallela velat öva sig i att måla eldsljus. Han var en skicklig målare redan när han målade bilden. Under årens lopp blev han i alla fall ännu skickligare. SF

Albert Edelfelt: I Luxembourg-trädgården i Paris

1887, oljemålning, 144 x 188 cm

I den här stora målningen ser vi kvinnor och barn tillbringa en dag i parken. Det är Luxembourg-trädgården i Frankrikes huvudstad Paris, och den är fortfarande en populär fritidsort.

Förr i världen skötte fina stadsfruar inte själva sina barn. När en baby föddes skaffade man en sköterska som tog hand om barnet och ofta också ammade det. I den här bilden är alla kvinnor utom en barnsköterskor och ammor. Ännu för hundra år sedan kände man igen en fransk amma på kläderna, en lång mantel och en krusad mössa med sidenband som räckte ända ner till marken.

EN MAMMA FINNS OCKSÅ I BILDEN, VEM KAN DET VARA?

Den enda mamman är kvinnan längst till vänster. Hon har inte ammans mantel, mössa eller förkläde. Mamman är klädd i en elegant grå promenaddräkt och en ljusröd hatt på huvudet. I famnen har hon en baby.

Albert Edelfelt målade bilden i Luxembourg-trädgården. Han ville skildra en flyktig stund. Målningen är som ett fotografi som förevigar en kort stund. Om några sekunder har allt förändrats: Flickans fläta är färdig och barnen i bakgrunden har sprungit ut ur bilden. Konstnären tillbringade själv en längre tid med motivet: han målade bilden i två år.

HURDANT VÄDER ÄR DET I BILDEN? VILKEN ÅRSTID KAN DET VARA OCH HUR SER MAN DET?

Solen skiner i parken. Det är en varm vårdag. Trädens löv har nyss spruckit ut. Kvinnan vid staketet har ett parasoll. Förr i världen skyddade man sig mot både regn och solsken. Att vara solbränd var inte modernt ännu. Arbetarna som stretade ute på åkrarna var solbrända, fint folk i staden var det inte.

FRÅN VILKET HÅLL SKINER SOLEN? HUR SER MAN DET?

Solen kommer snett nerifrån till vänster, bakom kvinnorna i förgrunden. Dess riktning framgår av skuggorna på sanden.

STUDERA DE SOLIGA PARTIERNA I SANDEN, VILKA FÄRGER FINNER NI I DEM?

Albert Edelfelt har målat de soliga delarna i olika pastelltoner; ljusrött, ljusgult och ljusblått. Ändå ser sanden ut som alldeles riktig sand.

HUR MÅNGA MÄN ELLER POJKAR FINNS DET I BILDEN?

Man ser inte en enda vuxen man i bilden, och bara en pojke. Han är emellertid viktig för målningen. Försök täcka över honom med handen (men rör inte vid målningen!!) - märker du hur bilden förändras?

BARNEN I BILDEN LEKER? VILKA LEKAR KAN DU UPPTÄCKA?

Flickan i förgrunden har ett tunnband av trä som rullades längs sanden med en käpp. En flicka och en pojke bygger en sandkaka. Barnen i bakgrunden leker hästkärra: flickorna framtill är hästar som den tredje flickan styr. Märker du att man fortfarande leker samma lekar. Mycket har förändrats på drygt hundra år, men mycket är också som förr. SF

Johannes Takanen: Andromeda

1882, marmorskulptur, höjd 82 cm

Det här är en skulptur av en vacker kvinna. När du studerar skulpturen från olika håll märker du att hon inte är ensam. Ett tiotal centimeter från hennes tår öppnar ett sjöodjur sitt jättegap. Kvinnans fötter är fastkedjade, hon kommer inte undan.

Kvinnan är prinsessan Andromeda. Berättelsen om Andromeda är en många tusen år gammal grekisk legend. Prinsessans mor drottning Kassiopéia inbillade sig att hon var världens vackraste kvinna. Dagarna i ända skröt hon med sin egen skönhet. En dag gick hon för långt. Hon meddelade att hon var vackrare än nereiderna, havsgudens femtio bildsköna döttrar. Havsguden Poseidon blev förgrymmad och hotade kalla fram ett odjur ur havets djup som skulle förstöra hela Kassiopéias rike, äta upp människorna och slå sönder byggnaderna. Det fanns bara ett sätt att undvika detta. Drottningen måste kedja fast sin egen dotter, prinsessan Andromeda, vid en strandklippa och offra henne åt sjöodjuret. Så kunde riket räddas.

HUR SER ANDROMEDA UT? FÖRESTÄLL DIG SJÄLV I HENNES STÄLLE, HUR SKULLE DU BETE DIG?

Andromeda är lugn och rofylld. Till synes oberörd rättar hon till sitt hår, som om det skrämmande odjuret inte alls fanns där. Du skulle kanske bete dig annorlunda; skrika, kämpa emot och försöka fly, trots kedjorna. Att prinsessan inte försöker fly är konstnären Johannes Takanens val. Om du skulle göra en bild av Andromeda kunde du visa hur hon kämpar emot eller skriker.

Egentligen har Andromeda alla skäl att vara lugn. Uppe på himlen flyger Perseus, en pojke med vingar på hälarna. Han ser den fastkedjade prinsessan på strandklippan och störtar till hennes hjälp. Perseus dödar sjöodjuret och får Andromeda till sin hustru.

Efter ett långt och gott liv tillsammans förvandlas Andromeda och Perseus till stjärnor på himlen. Många stjärnor och stjärnbilder har fått sina namn efter antikens berättelser. På himlen finns till exempel också Kassiopéias stjärnbild.

AV VILKET MATERIAL ÄR SKULPTUREN GJORD?

Skulpturen är gjord av sten, marmor. Marmorn var skulptören Johannes Takanens favoritmaterial. Hade han fått välja, skulle han inte ha gjort skulpturer av något annat. Takanen kom dock från en fattig familj och hade sällan råd att köpa marmor. Under sitt korta liv hann han utföra bara fyra marmorskulpturer.

HUR GÖR MAN MARMORSKULPTURER? MED VILKA REDSKAP SKULPTERAR MAN?

En marmorskulptur utförs i flera faser. Först skisserar konstnären skulpturen i lera. Så länge leran är våt kan man modellera den, ta bort och lägga till, på nytt och på nytt. Hugger man bort en alltför stor del av stenen får man ju inte tillbaka den. Ofta gör skulptören också en gipsmodell före marmorskulpturen och börjar först efter det skulptera stenen. Redskap som används är till exempel mejsel, hammare, olika nålar och sticklar.

Andromeda är gjord av en enda sten. Gå runt skulpturen och studera de olika detaljerna; odjurets gap och tyget som prinsessan sitter på. Det kräver stor skicklighet och mycket tid att göra en skulptur som den här. Johannes Takanen skulpterade också sin Andromeda i många år. SF

Werner Holmberg: Kyrofors

1854, oljemålning, 49,5 x 71 cm

Werner Holmberg målade landskap. Det här är hans första stora landskapsmålning. Den visar en mäktig fors med en byggnad nedanför. Även upptill vid forsens strand finns byggnader. Ser man närmare efter upptäcker man också människor. Holmberg tyckte inte om att måla människor och ofta lät han någon annan konstnär måla in dem i hans bilder.

VAD GÖR DE HÄR MÄNSKORNA OCH VAD KAN DET STORA HUSET VARA?

En del kör hästkärror med stockar till byggnaden. Andra bär ut brädor från huset ner till båten. Huset är en såg där man gör brädor av trädstammarna.

FÖRR ANLADE MAN SÅGARNA VID FORSAR, VARFÖR?

I en fors strömmar vattnet i vild fart. När man installerade ett hjul i forsens började det snurra runt av det strömmande vattnets kraft. Kraften från det snurrande hjulet gick till en stor huvudaxel som i sin tur överförde den till sågens olika anläggningar. Människorna behövde inte såga alla bräder för hand och kunde därför göra mera bräder. Forsen rinner ut i en flod. Längs den förde man stockarna till sågen för att sågas, och de färdiga bräderna till byar och städer där de såldes.

UPPTÄCKER DU ANDRA DETALJER I BILDEN?

Vid forsens finns en kvarn. Även den drivs av det skummande vattnets kraft. Nära kvarnen går en man med en mjölsäck.

FRÅN VILKET LAND TROR DU ATT BILDEN ÄR?

Det här är en fors i Finland. Holmberg var en finländsk konstnär och han målade inhemska landskap. Den här bilden målade han i alla fall utomlands, i Düsseldorf i Tyskland. På Holmbergs tid reste många konstnärer

dit för att måla.

Själv hade konstnären inte sett Kyrofors. Han målade forsens efter en annan konstnärs teckning. Innan Holmberg började måla Kyrofors gick han omkring ute i naturen och tecknade av det han såg: vatten, klippor, träd, kottar och stenar. Därefter sammanställde han ett landskap av de olika teckningarna och målade det slutgiltiga verket inne i ateljén, sitt arbetsrum. Många samtida konstnärer målade landskap på det sättet. Lite senare målade konstnärerna sina landskapsbilder utomhus från början till slut.

När Kyrofors var färdig blev finländarna mycket förtjusta i målningen. Man prisade det ståtliga landskapet. I verkligheten är landskapet vid Kyrofors inte riktigt så brant, och forsens brusar inte riktigt så våldsamt. På Holmbergs tid ville man ändå gärna titta på målningar där landskapet var lätt överdrivet och hade en effektfull belysning.

OCKSÅ DENNA MÅLNING HAR ETT SPÄNNANDE LJUS. HURDANT VÄDER ÄR I DEN?

På himlen ser vi mörka, violetta moln. De förebådar åska. Före ovädret är det hett och tryckande. Solen skiner ännu, men snart börjar det åska.

Werner Holmberg dog i lungsjuka bara 30 år gammal. Han målade flitigt och hann under sitt korta liv utföra överraskande många stora landskapsmålningar. Han var en skicklig landskapsmålare och berömd också utomlands. SF

Eero Järnefelt: Trälar under penningen (Sved)

1893, oljemålning, 131 x 164 cm

Landet är täckt av aska. Här och där sticker förkolnade trädstammar upp.

VAD KAN DET HANDLA OM?

För drygt hundra år sedan var förhållandena i Finland alldeles annorlunda än i dag. Det var ont om mat och man måste arbeta hårt för brodfödan. Männskorna i bilden är ute på en svedjemark. De bränner ner skogen för att få en jämn åkermark att så i. Askan efter stubbar och rötter är bra gödsel. Förhoppningsvis får de mycket säd av sin åker.

HUR TROR DU DET VAR ATT BRÄNNA SVED? VAD GJORDE ARBETET SÄRSKILT TUNGT?

Marken är brännande het. Röken svider i ögonen och soten fastnar i huden. Du vet säkert själv hur otrevligt det är att sitta vid en stockeld och få röken rakt i ögonen.

HURDAN UTRUSTNING ANVÄNDE MAN I SVEDJEBRÄNNINGEN?

Elden hölls vid liv med tjocka trädgrenar och samtidigt såg man till att den inte spred sig alltför långt. Grenarna var tunga. Också det gjorde arbetet ansträngande.

MÄNSKORNA I DEN HÄR BILDEN ÄGER INTE SJÄLVA DEN MARK DE BRÄNNER. HUR MYCKET KAN DE HA FÅTT I LÖN FÖR SITT ARBETE?

I själva verket fick de inga pengar alls. Familjen fick lön i form av den säd som följande sommar växte på svedjemarken. Om det inte kom någon säd blev familjen utan mat.

HUR VERKAR MÄNSKORNA I BILDEN?

De här människorna är fattiga och hungriga. Männen har magra armar och den lilla flickans mage är uppsvullen av barkbröd. För mer än hundra år sedan svalt man i Finland. Många dog av brist på mat.

Konstnären Eero Järnefelt målade tavlan utomhus i kanten av en svedjemark. Om man målar utomhus blir färgerna och ljuset just sådana som de är i naturen. I landskap som målats inomhus i konstnärens ateljé blir ljus och skuggor ofta överkliga (se t.ex. Werner Holmbergs målning Kyrofors).

Järnefelt var mycket noga med att återge svedjebränningen realistiskt och utan försköning i sin målning. Han kom från en bildad och förmögen familj och kunde själv inte bränna sved. För att vara säker på att han avbildat motivet på rätt sätt bad han en svedjebrännare granska det. Trälar under penningen är alltså en naturtrogen skildring av ett arbete som inte längre utförs i Finland.

Eero Järnefelt målade den här bilden för att han ville påminna också oss som lever mer än hundra år senare att svedjebränningen var ett tungt arbete som hela familjen deltog i, även barnen.

Järnefelt återgav gärna vanliga människor och det vackra finska landskapet som du kanske finner också i den här bilden. SF/EJ

Akseli Gallen-Kallela: Aino

1891, oljemålning, 154 x 308 cm

Akseli Gallen-Kallela inspirerades av Kalevala och han återgav många personer och händelser i boken. Berättelsen om Aino var den första. Konstnären har velat måla hela berättelsen om Aino, och en bild var därför inte tillräckligt. Ainomålningen består av tre bilder och är således en triptyk.

FUNDERA PÅ BERÄTTELSEN OM AINO. MÄRKER NI I VILKEN ORDNING BILDERNA GÅR?

Akseli Gallen-Kallela var på bröllopsresa i Karelen, blev förtjust i det vackra landskapet och bestämde sig för att måla berättelsen om Aino. Konstnären behövde modeller till sin målning och vem kunde ha passat bättre som modell för den vackra Aino än hans egen hustru Mary? Hon har varit modell för Aino i alla tre bilderna. Mary fotograferades också för den här tavlan, och senare har man funnit en stor hög med fotografier av Mary när hon springer i strandvattnet och stänker vatten omkring sig.

Modellen för Väinämöinen var från Karelen och hette Uljaska Rimmi. Han blev kvar i Karelen när konstnären reste hem med sin ofullbordade målning, så Mary fick vara modell för Väinämöinen också. Hon tog på sig lösskäggs och kläder och stod i många timmar i buskarna. Mary

var en viktig hjälp för konstnären och hon sydde också alla kläder som syns i målningarna.

Akseli Gallen-Kallela målade minsta detaljer - fiskar, björklöv och vågstänk - med stor omsorg. Han ville att målningen skulle bli så finsk som möjligt - Kalevala är ju Finlands nationalbok. Tavlan visades också utomlands, och konstnären hoppades att den skulle göra betraktarna förtjusta i Finland och finskheten.

FINNER DU NÅGOT TYPISKT FINSKT I MÅLNINGEN? VILKA DYGNSTIDER SKILDRAR MÅLNINGEN?

Akseli Gallen-Kallela var inte bara en skicklig målare, utan också en mycket händig snickare. Han tillverkade till och med hemmets möbler själv. Ramarna till den här tavlan har han gjort av trä och målat med guldfärg. De är utsnidade med likadana dekorationer som han såg på stockväggarna i de gamla karelska husen. På ramen har konstnären skrivit in berättelsen om Aino för dem som inte känner till den. EJ

Hugo Simberg: Sårad ängel

1903, oljemålning, 127 x 154 cm

FUNDERA TILLSAMMANS PÅ VAD DEN HÄR MÅLNINGEN SKILDRAR. VAD HAR HÄNT? VART ÄR BARNEN PÅ VÄG?

Hugo Simberg målade särskilt gärna sådant som man bara kan se i sin fantasi: änglar, troll, smådjävlar och dödsfigurer. Simbergs målningar gjorde ofta betraktaren förvirrad, de skildrade inte det vanliga livet.

Beträffande Sårad ängel tillfrågades konstnären ofta vad som hänt ängeln, vart hon förs, vilka pojkarna var, om de skadat ängeln och vad målningen över huvud taget betydde. Enligt konstnären själv var ingenting av detta det minsta viktigt.

Hugo Simberg menade att man inte ska fundera alltför mycket när man betraktar målningar. Man behövde inte veta vad konstnären tänkt när han målat sitt verk eller vad som händer i det. Det viktigaste var att målningen väcker en känsla hos betraktaren, vilken känsla som helst. Betraktaren fick tycka att målningen var bra eller dålig, ful eller vacker. Man kunde bli glad eller ledsen av den. Det viktigaste var att den väckte någon känsla, och det räckte. Viktigt var också att varje betraktare fick uppfatta målningarna på sitt eget sätt. Enligt Simberg var inga svar eller tolkningar fel när det gällde målningar.

Så mycket berättade Hugo Simberg ändå om målningen att det var livsviktigt för honom att måla den. Han hade varit sjuk en lång tid, legat över ett halvt år på sjukhus med hjärnhinneinflammation. Men eftersom han ville få sin målning färdig orkade han kämpa mot sjukdomen.

Idén till målningens landskap fick konstnären under sina långa promenader längs Tölövikens strand nära sjukhuset i Helsingfors. Som modeller använde han två pojkar och för ängeln flera små flickor.

Efter den här tavlan hedrades konstnären med ett stort uppdrag. Han fick en hel kyrka att utsmycka som han själv ville. På väggen i den här kyrkan i Tammerfors målade han sin egen favoritmålning.

ANAR DU VILKEN FAVORITMÅLNINGEN VAR?

Alldeles riktigt! Sårad ängel finns också på väggen i Tammerfors domkyrka. Det är bland annat Simbergs väggmålningar som gjort kyrkan världsberömd. EJ

Helene Schjerfbeck: Gosse som matar sin lilla syster

1881, oljemålning, 115 x 94,5 cm

För hundra år sedan var de flesta konstnärerna män. Helene Schjerfbeck var en ovanligt modig kvinna när hon bestämde sig för konstnärsyrket. Helene var ett verkligt underbarn och hennes tecknarbegåvning upptäcktes redan när hon var barn. Bara 11 år gammal antogs hon till konstskolan, trots att de flesta började sina konststudier först sedan de slutat skolan.

Helene Schjerfbeck var en finländsk konstnär, men hon studerade och målade också utomlands, i Frankrike och England. Barnen i den här målningen blev konstnären bekant med i Bretagne i Frankrike. Schjerfbeck blev en av de skickligaste och mest ansedda konstnärerna i Finland, men alla tyckte inte om den här målningen när den första gången visades på konstmuseet.

VAD KAN HA RETAT FOLK I MÅLNINGEN?

Målningen berättar om fattigdom. Fattigdomen var ganska vanlig för mer än hundra år sedan, men man brukade inte skildra fattigdom och annat tråkigt i konsten. Helene Schjerfbeck ville avbilda verkligheten ärligt, oförskönat. Hon tyckte det var viktigt att låta också de här barnen från en fattig gränd i en fransk by vara modeller i en målning, precis som barnen i rika familjer.

VARFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT KONSTEN, PRECIS SOM NYHETERNA OCH TIDNINGARNA, SKILDRAR OCKSÅ OTREVLIGA SAKER? ELLER ÄR DET?

VILKET INTRYCK GÖR BARNENS HEM? VAD SER DU I BAKGRUNDEN?

JÄMFÖR DET HÄR HEMMET MED FINLÄNDSKA HEM DÄR BARN LEVDE FÖR HUNDRA ÅR SEDAN. HUR TYCKER DU ATT HEMMEN SKILDE SIG FRÅN VARANDRA? VILKA LIKHETER FINNS DET?

(jfr t.ex. Akseli Gallen-Kallelas Första undervisningen)

FUNDERA PÅ OM MÅLNINGEN OCKSÅ HANDLAR OM NÅGOT ANNAT ÄN FATTIGDOM? ÄR DEN ENBART SORGLIG?

Målningen skildrar inte bara fattigdom utan också en bror och en syster, det framgår redan av dess titel. Kanske konstnären med sin målning ville påminna om att barnen trots sin fattigdom hade något mycket värdefullt, något man inte får för pengar. De tar hand om och tröstar varandra. De är det viktigaste och dyrbaraste i hela världen för varandra.

Konstnären kan själv ha längtat hem till sin familj när hon var utomlands; storebror Magnus var två år äldre än Helene Schjerfbeck. EJ

Ferdinand von Wright: Stridande tjädertuppar

1886, oljemålning, 124 x 188,5 cm

HUR MÅNGA HAR SETT DEN HÄR MÅLNINGEN
NÅGON ANNANSTANS ÄN HÄR PÅ MUSEET? VAR?
VAD FÖRESTÄLLER DEN?

Stridande tjädertuppar är väl den mest kopierade målningen i Finland. Den har spritt sig i hemmen i form av målningar, korsstygnsarbeten, t-skjortor, musmattor och pusselspel.

Ferdinand von Wright var en finländsk konstnär som för 150 år sedan bodde i Haminanlaks. Ferdinand hade nio syskon, och tre av barnen blev mycket skickliga konstnärer; Ferdinand och hans bröder Magnus och Wilhelm.

Familjefadern var sträng. Han ansåg att tecknandet var en helt onödig syssla, särskilt för pojkar. Familjen bodde på landet mitt i skogen, och enligt pappan var det mycket viktigare att lära sig jaga, odla åkrarna och bygga hus. Han vägrade att skaffa pojkarna några som helst rittillbehör och de måste därför göra sina färger själva.

VAR KAN DE HA FÅTT FÄRGER TILL SINA
MÅLNINGAR?

Blåbär, smultron och hallon var goda färgkällor. Lervatten och starkt kaffe gav en bra mörk färg till målningarna. Kolet som blir kvar efter en stockeld ger en svart färg som konstnärerna fortfarande tycker om. Familjefadern sysslade med jakt och fåglarnas blod var enligt pojkarna speciellt lämpligt att måla med.

Pojkarna tog också modell av fåglarna som fadern skjutit och blev småningom mycket skickliga fågelmålare. Senare kom de åt att resa och kunde köpa

alldeles riktiga konstnärsfärger. Konstskolor gick de inte i, utan lärde sig närmast av varandra.

HUR VET MAN ATT TJÄDRARNA STRIDER? VAD
STRIDER DE OM?

Tjädern har två sätt att visa att den är arg. Stjärtfjädrarna reser sig rätt upp och halsfjädrarna blir burriga. Bakom trädstammen syns en tjäderhona, och det är förstås henne tjädertupporna strider om.

STUDERA LANDSKAPET. VILKA VÄXTER KÄNNER DU
IGEN?

VILKEN ÅRSTID ÄR DET? VILKEN TID PÅ DYGNET?

UPPTÄCKER DU NÅGOT SOM INTE HÖR TILL DET
FINSKA LANDSKAPET?

Ferdinand von Wright trivdes särskilt bra hemma på Haminanlaks. Han bodde för sig själv i sitt eget hus och målade flitigt så länge han levde. Fåglarna var alltid hans favoritmotiv.

Tjädermålningen ansågs vara en av konstnärens mest lyckade. Men riktigt populär blev målningen först senare.

Det var svåra tider för finländarna när de måste kriga mot Ryssland. Under kriget kom finländarna ihåg den här gamla målningen.

VAD HAR MÅLNINGEN MED KRIGET ATT GÖRA?

Tjädertupparnas strid förvandlades i finländarnas tankar till striden mellan Finland och Ryssland.

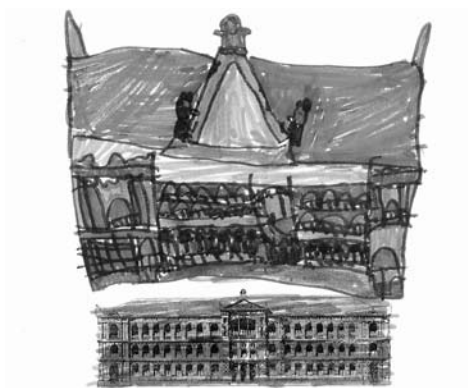
Det vackra finska landskapet och de stridande tjädertupparna tycktes trösta finländarna när kriget rasade omkring dem.

VAD STRIDER MAN OM I ETT KRIG? OM TJÄDRARNA ÄR FINLAND OCH RYSSLAND, VAD KAN DÅ TJÄDERHONAN BAKOM TRÄDET BETYDA?

Tjäderhonan verkade att symbolisera för finländarna allt det som man strider om i ett krig: fred,

självständighet, områden och frihet. Det självständiga Finlands medborgare ville ha den här målningen på väggen i sina hem, som en påminnelse om självständighetskampen. Därför fanns kopior av Stridande tjädertuppar i så många finländska hem.

När Ferdinand von Wright målade tavlan kunde han inte föreställa sig att målningen en dag skulle uppfattas som en krigsskildring. Men en konstnär kan inte alltid själv bestämma vad man senare kommer att tänka om hans målning. Ibland förändras målningens budskap i betraktarnas tankar till något helt annat än det konstnären ursprungligen avsett. Och det har betraktarna full rätt till. EJ

KONSTMUSEET ATENEUM

Rutförslag

Barnens liv

- Gosse som matar sin lilla syster
- Första undervisningen
- I Luxembourg-trädgården i Paris
- Trälar under penningen

Olika landskap

- Stridande tjädertuppar
- Kyröfors
- I Luxembourg-trädgården i Paris
- Trälar under penningen

Sägner och fantasi

- Andromeda
- Aino
- Säräd ängel

Finlands historia

- Första undervisningen
- Kyröfors
- Stridande tjädertuppar
- Trälar under penningen